

Meir Stein: *Christian den Fjerdes Billedverden*. (G. E. C. Gads Forlag, 1987). 152 s., 298 kr.

Bogen er udgivet som optakt til 400 året for begyndelsen af Chr. IV's regeringsperiode – 1988.

Udover Rundetårn koncentrerer emnerne, der behandles, om slottene Rosenborg og Frederiksborg. Der behandles og tolkes arkitektur, maleri og skulptur tilvejetragt under Chr. IV.

Bogen fremtræder med smukt gengivne illustrationer i sort/hvid, og koloritten i samtidens billedkunst kan ses ud af eksemplerne på bindets for- og bagside. Skriften er letlæselig, billedtekster og citater er i kursiv. Billedteksterne forekommer såvel en- to- og trespaltet. Billederne er søgt placeret diagonalt modsat, således at der vægtigt opnås symmetri på modstående sider.

På grund heraf fremtræder bogen svært læselig, idet de undertiden meget lange billedtekster således placeres på den ene side under billedet og siden ud, og på den overfor værende side ovenover billedet og fra sidens start. Hvor ophører den ene billedtekst, og hvor begynder den anden? Undertiden synes også citater og billedtekster at gå i et. Hvilken billedtekst hører hvortil? Dette sammenholdt med forfatterens trang til at meddele alt, hvad han ved, fører læseren med forfatteren ud på mange sidespor, der bedre havde fundet plads i noterne og dermed havde strammet problemstillingen og løsningen betydeligt, hvilket havde været til stor gavn for forståelsen, især fordi tolkningerne af værkerne i det store og hele forekommer plausible.

Forfatteren benytter sig af den ikonografisk/ikonologiske metode også kaldet »Panofskys metode«. På forbillig vis starter forfatteren med en primær beskrivelse af værket, fremkom-

mer med sin tolkning ud fra værkets indhold af symboler, allegorier etc., hvortil han finder forklaringer i den samtidige åndskultur, og sammenholder sin tolkning med samtidens opfattelse og samtidens begivenheder. Netop *ikke* at kontrollere sin tolknings mulige rigtighed ud fra samtiden er desværre en forsyndelse mange »ikonografiske« forfattere til kunstdolknninger geråder udi; så alene for disse forfattere, der ikke har nærmere kendskab til Panofsky-metodens krav, er bogen et fremragende eksempel på metodens rette anvendelse.

Til tolkningerne gøres også brug af forlæg, hvoraf nogle synes klart rigtige, medens andre forekommer pressede. Det samme kan siges om enkelte tolkninger; endda forekommer tolkning, der bygger på tolkning! Problemet for forfatteren er, at så få af de behandlede værker er præcist daterede, og hvor skal han så finde en samtidig handling, der kan begrunde værkets udformning og indhold? I den forbindelse kan i småtingsafdelingen nævnes en tegning af Pieter Isaacs: Allegori på malerkunsten p. 135 dateret 1618 og benyttet af forfatteren i afsnittet »Om tidens kunstopfattelse«. På tegningen står dog tydeligt 1658! Fra samme afdeling kan nævnes tilskrivninger med spørgsmålstegn – uden begrundelse! Ligesom to løvinder til brug for tolkningens rigtighed af »allegori på retorik« forvandles til »chimærer med løvehoved, gedekrop og sammenrullet slange til hale« p. 30.

Afsnittene, der bygger på artikler, hvoraf tre er nye, en enkelt fra 1984 er udvidet og de resterende fem er tidligere udkomne i perioden 1970 til 1983, er i dette samleværk et væsentligt bidrag til oplysning om samtidens kunst, litteratur og filosofi, både hvad angår de behandlede værker her i landet, men i

lige så høj grad andre værker, åndsrelser i og forbindelser til andre dele af Europa.

Dog savnes ét kapitel i bogen.

Da forfatteren har beskæftiget sig med Chr. IV's kunst i henved en snes år, synes det nærliggende i denne forbindelse, at han via sit rige kendskab til Chr. IV og tidens rørelser var fremkommet med en sammenfatning til belysning af Chr. IV's forhold til kunsten og brugen af samme, hvilket ville være berigende for kunsthistorien og vigtigt i forhold til forfatterens sikkert også i fremtiden kommende artikler om andre kunstværker fra Chr. IV tiden.

Jens Jensen

Karin Kryger: *Allegori og borgerdyd. Studier i det nyklassicistiske gravmæle i Danmark 1760-1820*. (Christian Ejlers Forlag, 1985). 371 s. illustr.

I sidste halvdel af 1700-tallet dukkede tredjestand ud af sin anonymitet. Det skete gennem manifestationer, som hidtil havde været forbeholdt aristokratiet. Det nye borgerskab tog kunsten i sin tjeneste for at befæste navn, ære og udødelighed. Nyklassicismen blev, overalt i den vestlige verden, bærer af den moderne samfundsordens ideer. Stilen byggede på den klassiske græske og romerske kultur og var behæftet med et stort, fremmed begrebsapparat og et kompliceret symbolsprog. Æstetisk besnærende, men tung at danse med. Såsnart epoken randt ud, svandt evnen til at aflæse dens indhold. Det rådes der bod på i Karin Krygers bog. Det er en usædvanlig grundig undersøgelse af nyklassicismens idegrundlag, som det kom til udtryk i en særlig monumentgruppe, gravmælerne.

Den nye, store bestillergruppes opkomst faldt tidsmæssigt sammen med

nogle ændringer i kirkens begravelseskikke. Begravelser fandt traditionelt sted inde i kirkerummet; kun de ubemidlede blev begravet på fattigkirkegårde. Pladsmangelen begyndte at blive et altoverskyggende problem, samtidig med, at bevidstheden om hygiejniske forhold voksede. Der blev talt og skrevet meget til fordel for udenbys kirkegårde, herhjemme blev Assistens Kirkegård i København den første, og flere kom hurtigt til. Adel og borgerskab fik særlige lempelser, som gjorde det muligt at blive begravet på deres godsjorder, og disse forhold, kombineret med tidens natursværmeri, gjorde gravmonumentet ude i det fri fashionable, og derefter, almindeligt udbredt. Det er årsagen til, at vi i dag kan gå rundt på kirkegårdene fra denne periode og betragte kunstværker af tidens bedste skulptører, Wiedewelt, Stanley, Dajon m.fl.

Forfatteren har måttet begrænse sig til det københavnske område, men medtager dog enkelte eksempler fra provinsen og udlandet. Det hindrer ikke, at bogen kan finde anvendelse i mange sammenhænge. Skønt den er skrevet til en mindre, fagkyndig læseskare, er den blottet for indforståethed. Det er f.eks. sympatisk, at den er forsynet med en fortegnelse over billedsymboler og allegorier. Det samme gælder de fyldige kildehenvisninger. Oplysningerne er systematiserede i grupper: Symbol-, monument-, kunstner- og bestillerregistre. Der er tænkt venligt på læseren. I temaafsnit som det om dødens teater, der handler om iscenesættelsen af gravmælerne, viser Karin Kryger, at hun kan bruge sit kildemateriale og kombinere det med historien på et niveau, der ligger over daglig vande ved de hjemlige strande. En smuk gennemarbejdning i opsætning og layout gør billedet komplet.

Wivan Munk-Jørgensen